

Державне регулювання економіки

Державне регулювання економіки — це система заходів задля здійснення підтримуючої, компенсаційної та регулюючої діяльності держави, спрямованої на створення нормальних умов ефективного функціонування ринку та вирішення складних соціально-економічних проблем розвитку національної економіки й всього суспільства.

**Необхідність втручання
держави в економіку
зумовлена**

**створенням умов
для ефективного
функціонування
самого ринкового
механізму**

**усуненням
негативних
наслідків
ринкових
процесів**

**захистом
національних
інтересів
на світовому
ринку**

**вирішенням про-
блем, які рин-
ковий механізм
вирішити не може
або вирішує їх
погано**

Підтримуюча діяльність

держави (підтримка функціонування ринку) передбачає: правове забезпечення ринкової діяльності, створення ринкової та виробничої інфраструктури, підтримання конкурентного середовища тощо.

Компенсаційна діяльність
держави покликана компенсувати (лат. — зрівноважувати) недоліки або негативні наслідки функціонування ринку шляхом проведення антимонопольних та екологічних заходів, організації системи захисту для непрацевдатних та малозабезпечених верств населення, боротьби з безробіттям тощо.

```
graph LR; A[Основні цілі державного регулювання економіки] --- B[Рациональне використання ресурсів і досягнення макроекономічної ефективності]; A --- C[Забезпечення стабільного розвитку національної економіки]; A --- D[Забезпечення конкурентоздатності вітчизняних товарів на світовому ринку]; A --- E[Реалізація соціальних цілей розвитку суспільства];
```

Основні цілі державного регулювання економіки

Рациональне використання ресурсів і досягнення макроекономічної ефективності

Забезпечення стабільного розвитку національної економіки

Забезпечення конкурентоздатності вітчизняних товарів на світовому ринку

Реалізація соціальних цілей розвитку суспільства

Макроекономічна ефективність означає:

- забезпечення зростання продуктивності праці у суспільному виробництві на основі його технічного і технологічного оновлення, вдосконалення організації й управління;
- збалансований, пропорційний розвиток економіки;
- повне та оперативне задоволення соціально-економічних потреб суспільства.

Реалізація соціальних цілей розвитку суспільства передбачає забезпечення:

- ✓ соціальної справедливості;
- ✓ ефективної зайнятості;
- ✓ екологічної рівноваги;
- ✓ задоволення соціально-культурних, духовних потреб населення.

Основні функції державного регулювання економіки

Цільова — полягає у визначенні цілей, пріоритетів (лат. prior — перший, перевага) і основних напрямків розвитку національної економіки.

Нормативна (регламентуюча) — держава за допомогою законів, законодавчих актів і нормативів встановлює певні правила діяльності для суб'єктів економіки, визначає правовий простір.

Стимулююча передбачає формування регуляторів, здатних ефективно впливати на діяльність господарюючих суб'єктів (їхні інтереси) і стимулювати економічні процеси у бажаному для суспільства напрямку.

Коригуюча — зводиться до коригування (лат. — виправляти) розподілу ресурсів в економіці з метою розвитку прогресивних процесів, усунення негативних екстерналій і забезпечення нормальних соціально-економічних умов життя суспільства.

Основні функції державного регулювання економіки

Соціальна — передбачає регулювання державою соціально-економічних відносин (наприклад, між підприємцями і робітниками), перерозподіл доходів, забезпечення соціального захисту та соціальних гарантій, збереження навколишнього середовища тощо.

Безпосереднє управління

неринковим сектором економіки — це регулювання державного сектору економіки, створення суспільних товарів і благ.

Контролююча

— означає державний нагляд і контроль за виконанням і дотриманням законів, нормативних актів, економічних, екологічних та соціальних стандартів тощо.

Складові (етапи) процесу управління розвитком національної економіки:

- макроекономічний аналіз; початкові стадії
- макроекономічне прогнозування; управління
- планування соціально-економічного розвитку країни;
- макроекономічне програмування;
- організація і регламентація дій суб'єктів національної економіки;
- стимулювання бажаних процесів;
- оперативне регулювання;
- контроль за дотриманням правил і норм економічної поведінки суб'єктів;
- національне рахівництво.

Об'єкти державного регулювання економіки — сфери, галузі, регіони, а також явища, ситуації та умови соціально-економічного життя країни, де виникли або можуть виникати проблеми, які не вирішуються автоматично або невідкладно, як того вимагають умови нормального функціонування економіки й підтримання соціальної стабільності.

Соціальна політика держави - це система управлінських, організаційних, регулятивних, саморегулятивних заходів, дій, принципів і засад, спрямованих на забезпечення оптимального соціального рівня та якості життя, соціального захисту малозабезпечених верств населення, їх соціальної безпеки в суспільстві.

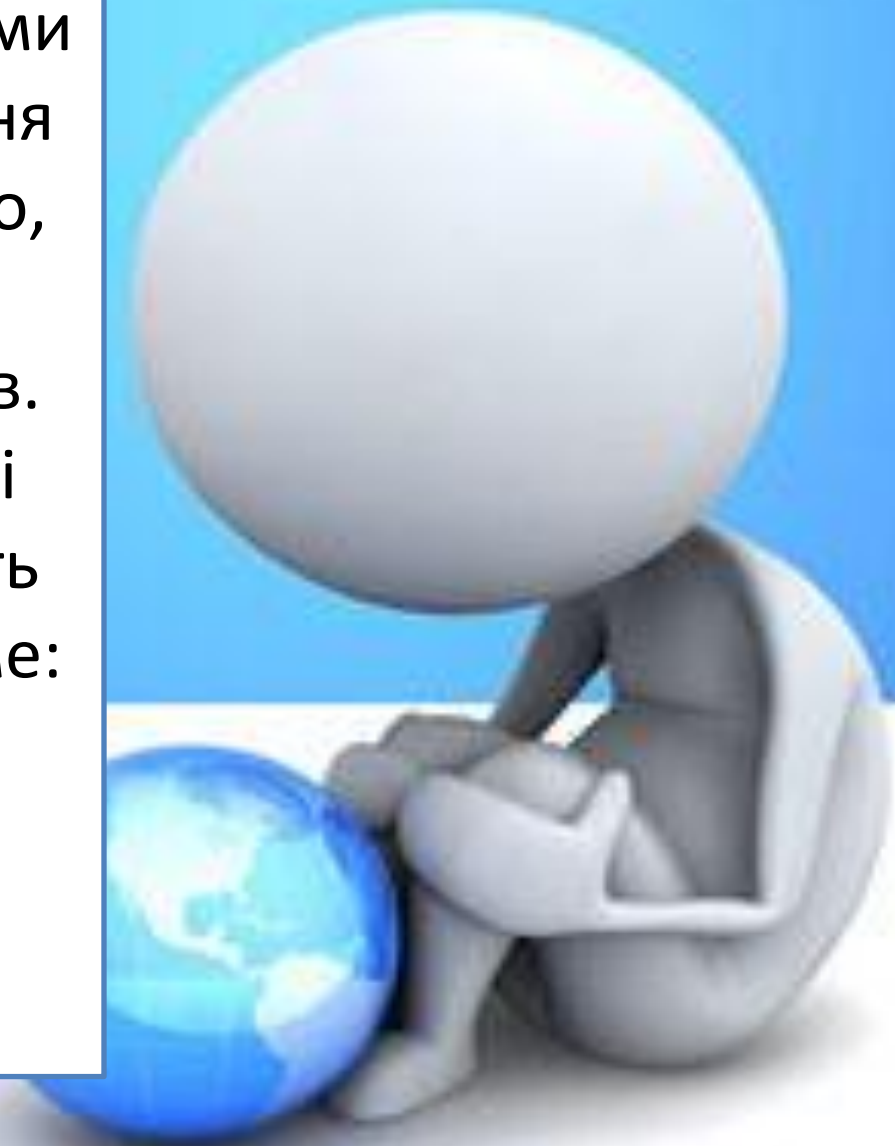
A blue globe is centered in the image, overlaid with a white clock face. The clock has numbers from 7 to 12, and a red hand pointing towards the 10 o'clock position. The background is a light blue gradient with some water splash effects on the left side.

Соціальна політика держави - це система управлінських, організаційних, регулятивних, саморегулятивних заходів, дій, принципів і засад, спрямованих на забезпечення оптимального соціального рівня та якості життя, соціального захисту малозабезпечених верств населення, їх соціальної безпеки в суспільстві.

Реалізація соціальної політики передбачає розв'язання таких завдань: підвищення добробуту населення за рахунок особистого трудового внеску, підприємництва та ділової активності; надання відповідної допомоги по безробіттю, збереження робочих місць, фахова перепідготовка осіб; проведення ґрунтовної пенсійної реформи; надання адресної допомоги найнужденнішим громадянам у грошовій та натуральній формах; сприяння всебічному державному захисту інтелектуального потенціалу суспільства, його ефективному використанню та примноженню; забезпечення стабільного фінансування та державної підтримки розвитку духовної сфери, освіти, науки і культури; широка підтримка сім'ї, материнства та дитинства; проведення активної екологічної політики.

Індексація доходів як інструмент соціальної політики є грошовими виплатами з метою збереження життєвого рівня населення або, як мінімум, захисту його найменш забезпечених верств. Індексації підлягають грошові доходи громадян, які не мають одноразового характеру, а саме: державні пенсії, соціальна допомога, стипендії, оплата праці, відшкодування в разі втрати працездатності.

Компенсація передбачає відшкодування подорожчання окремих видів товарів і послуг (дитячого шкільного одягу, хліба, комунальних послуг) і передбачає оплату різниці у цінах громадянам або їх окремим групам.

Субсидування - це вид грошової допомоги населенню для оплати споживання окремих видів товарів або послуг (житлові субсидії).

Соціальний захист населення є системою державних заходів щодо підтримки певних категорій населення, які зазнають негативного впливу ринкових процесів; забезпечення відповідного рівня життя шляхом надання окремим громадянам правової, фінансової та матеріальної допомог; забезпечення прийнятних для країни умов життя та праці шляхом установлення соціальних стандартів.

Рівень життя населення (РЖН) - ступінь задоволення матеріальних, духовних і соціальних потреб людини, який забезпечує сукупність матеріальних і соціальних умов життя.

Мінімальний споживчий бюджет (МСБ) - набір продовольчих і непродовольчих товарів та послуг у натуральному і вартісному вираженні, що забезпечує задоволення основних фізіологічних і соціально-культурних потреб.

Методи розрахунку МСБ:

СТАТИСТИЧНИЙ (за яким у розрахунки закладаються наявні структура та обсяги споживання як мінімальні і враховуються дані бюджетних обстежень сімей для кращого обґрунтування обсягів і структури споживчих витрат)

НОРМАТИВНИЙ (коли використовують науково обґрунтовані норми споживання товарів і послуг на одну особу або сім'ю.)

СТРУКТУРНИЙ (використовують сформовані співвідношення між видами витрат населення на придбання матеріальних благ і споживчих послуг, зокрема між продовольчими й непродовольчими товарами та послугами)

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ

ДОХІД

Рента

Відсоток

Підприєм-
ницький
дохід

Заробітна
плата

Номінільні
(які не залежать від
оподаткування та змін
цін)

Реальні
(з урахуванням усіх
витрат та інфляції)

Пріоритетні напрямки функціонального характеру при перехідній економіці:

- забезпечення умов для заробляння прибутків і створення рівних можливостей при реалізації прав на частку в суспільному добробуті шляхом справедливого розподілу доходів;
- реалізація соціальних програм структурної переорієнтації економіки, спрямованих на житлове будівництво, освіту, охорону здоров'я тощо, а також на підтримку галузей, що забезпечують соціальний розвиток товариства;
- зменшення небажаних, обумовлених перехідним періодом, відмінностей в отриманні та розподілі доходів;
- проведення розумної політики поєднання оподаткування з соціальною підтримкою (пільги виробникам засобів життєзабезпечення, дрібному бізнесу, заохочення благодійництва, транспортні платежі, субсидії тощо).

Організовуючи бюджетний перерозподіл доходів, держава вирішує кілька проблем:

підвищення доходів незаможних шарів населення, створення умов нормального відтворення робочої сили, ослаблення соціальної напруженості.

Економічний метод (визначення мінімальних розмірів оплати праці, податкова політика, регулювання оплати праці працівників організацій бюджетної сфери та державних службовців, зайнятості та ін.

Законодавчі

методи (регулювання доходів за допомогою розробки його законодавчої та нормативної бази, яка є вихідним моментом всього процесу регулювання)

Погоджувальні методи (соціальне партнерство - узгодження дій уряду, підприємців і найманих працівників з питань динаміки оплати праці та соціальних трансфертів)

Система потоків доходів між інституційними суб'єктами економіки та серед них

